

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІОЛОГІЧНИЙ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРИКЛАДНОЇ ЕКОЛОГІЇ І ЗООЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан біологічного факультету

Л.О. Омелянчик
(ініціали та прізвище)

2024

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка природокористування

підготовки _____ магістра _____

денної та заочної форм здобуття освіти

освітньо-професійна програма Екологія та охорона навколишнього середовища

спеціальності 101 Екологія

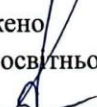
галузі знань 10 Природничі науки

ВИКЛАДАЧ: Домніч Андрій Валерійович, к. б. н., доцент, доцент.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри загальної та
прикладної екології і зоології

Протокол № 1 від "29" 08 2024 р.
Завідувач кафедри _____

 О.Ф. Рильський

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми
 Н.В. Воронова

2024 рік

Зв'язок з викладачем :

Е-mail: volf.zp@gmail.com

Сезн ЗНУ повідомлення: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2655>

Телефон: 097 760 04 70

Інші засоби зв'язку: Viber

Кафедра: загальної та прикладної екології і зоології, III корпус, ауд. 213а

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Економіка природокористування» є формування знань студентів у галузі управління раціональним використанням природних ресурсів і охорони навколишнього середовища, соціально-економічних аспектів природокористування та природоохоронного законодавства, надбання практичних навичок в економічній оцінці природних ресурсів, ефективності впровадження природоохоронних заходів та оцінці економічного збитку, що утворюється внаслідок забруднення довкілля; формування у студентів наукового світогляду і здатності до економічного мислення.

Засвоєння ППС 13 «Економіка природокористування» позитивно впливає на опанування ППС 21 «Організація та управління в природоохоронній діяльності» та ЗП 8 «Природоохоронне законодавство та екологічне право», та сприяє формуванню загальних (К2, К6, К14, К15, К16) та спеціальних (СК1, СК2, СК5, СК6, СК7, СК10) компетентностей.

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Семестр	5-й	5-й
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість годин	120	
Лекційні заняття	28 год.	6 год.
Практичні заняття	28 год.	6 год.
Самостійна робота	80 год.	108 год.
Консультації	https://www.znu.edu.ua/ukr/university/departments/biology/study	
Вид підсумкового семестрового контролю:	Екзамен	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2655	

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Компетентності/ результати навчання	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
<p>К. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов та вимог.</p>	<p>Пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний). Лекції, бесіди, спостереження, пояснення. Метод проблемного викладу матеріалу. Дослідницький. Медіаграмотність. Факчекінг. Практичні роботи, досліди, індивідуальне дослідницьке завдання.</p>	<p>Форми оцінювання: поточне, підсумкове. Методи оцінювання: тестування. метод інтерв'ю, опитування, імітаційна діяльність (моделювання), спостереження за навчальною діяльністю студентів, письмовий контроль, практичний контроль.</p>
K2. Здатність приймати обґрунтовані рішення.		
K3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).		
K4. Здатність розробляти та управляти проєктами		
K7.Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.		
СК1.Обізнаність на рівні новітніх досягнень, необхідних для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.		
СК2. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні екологічних проблем.		
СК5. Здатність доводити до фахівців та нефакхівців знання та власні висновки.		
СК6. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.		
СК7. Здатність до організації робіт, пов'язаних з оцінкою екологічного стану, захистом довкілля та оптимізацією природокористування, в умовах неповної інформації та суперечливих вимог.		
СК10.Здатність оцінювати рівень негативного впливу природних та антропогенних факторів екологічної безпеки на довкілля та людину.		
ПР02. Уміти використовувати концептуальні екологічні закономірності у професійній діяльності.		
ПР04. Знати правові та етичні норми для оцінки професійної діяльності, розробки та реалізації соціально-значущих екологічних проєктів в умовах суперечливих вимог.		
ПР05. Демонструвати здатність до організації колективної діяльності та реалізації комплексних природоохоронних проєктів з урахуванням наявних ресурсів та часових обмежень		
ПР08. Уміти доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу.		
ПР09. Знати принципи управління персоналом та ресурсами, основні підходи до прийняття рішень в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.		

ПР12. Уміти оцінювати ландшафтне і біологічне різноманіття та аналізувати наслідки антропогенного впливу на природні середовища.		
ПР13. Уміти оцінювати потенційний вплив техногенних об'єктів та господарської діяльності на довкілля.		
ПР14. Застосовувати нові підходи для вироблення стратегії прийняття рішень у складних непередбачуваних умовах.		
ПР15. Оцінювати екологічні ризики за умов недостатньої інформації та суперечливих вимог.		
ПР 16. Вибирати оптимальну стратегію господарювання та/або природокористування в залежності від екологічних умов.		

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Економіка та природні ресурси у парадигмі їх раціонального використання.

Тема № 1. Економіка довкілля та глобальні проблеми природокористування.

Що таке природокористування і чому воно є важливим для сучасного суспільства? Які основні типи природокористування існують? Як змінювався підхід до природокористування з розвитком цивілізації? Основні передумови виникнення науки про природокористування. Історичний контекст розвитку науки про природокористування. Як екологічні кризи вплинули на формування сучасних підходів до природокористування? Роль індустріалізації та урбанізації у становленні науки про природокористування.

Тема № 2 Економічна сутність та класифікація ресурсів.

Економічна сутність ресурсів: Що таке економічні ресурси і яка їх роль у господарській діяльності? Як визначається вартість природних ресурсів?

Взаємозв'язок між економічним розвитком та використанням природних ресурсів. Класифікація природних ресурсів: Основні типи природних ресурсів: відновлювані, невідновлювані, потенційні. Які ресурси вважаються відновлюваними, і що це означає для їхнього використання? Невідновлювані ресурси: як їх раціонально використовувати та які альтернативи існують? Класифікація ресурсів за їхнім походженням: біологічні, мінеральні, енергетичні та інші.

Екологічні аспекти класифікації ресурсів. Загальна характеристика мінерально-сировинних ресурсів: Які основні види мінерально-сировинних ресурсів існують? Географічний розподіл мінерально-сировинних ресурсів у світі.

Тема № 3. Економічна оцінка природних ресурсів.

Необхідність і сутність економічної оцінки природних ресурсів. Чому важливо проводити економічну оцінку природних ресурсів? Як економічна оцінка природних ресурсів впливає на їх використання? Взаємозв'язок між економічною оцінкою ресурсів та сталим розвитком. Об'єкти та критерії економічної оцінки природних ресурсів. Які ресурси підлягають економічній оцінці? Основні критерії, за якими оцінюються природні ресурси (економічна цінність, доступність, вплив на навколишнє середовище тощо). Як соціально-економічні умови впливають на критерії оцінки природних ресурсів? Методичні підходи до економічного

оцінювання природних ресурсів. Основні методи оцінки природних ресурсів: витратний, рентний, дохідний підходи. Порівняння методів оцінки: переваги та недоліки кожного підходу. Використання комбінованих підходів до оцінки ресурсів. Економічна оцінка земельних ресурсів. Особливості економічної оцінки земельних ресурсів у різних регіонах. Вплив економічної оцінки земель на землекористування та розвиток сільського господарства. Методи оцінки та їх вплив на сталий розвиток.

Змістовий модуль 2. Природно-ресурсний потенціал, природоохоронні заходи та управлінські рішення.

Тема № 4. Забруднення як прояв еколого-економічного збитку. Суть економічних збитків від порушення навколишнього середовища та їх класифікація. Збиток як економічна категорія. Розрахунок збитків від забруднення довкілля. Методи оцінки економічного збитку від забруднення. Вплив забруднення на продуктивність праці та економічний розвиток. Економічні наслідки деградації екосистем. Стратегії мінімізації економічних збитків від забруднення.

Тема № 5. Ефективність природоохоронних заходів. Визначення ефективності природоохоронних заходів. Еколого-економічна оцінка проектів. Методологія оцінки впливу на навколишнє середовище. Класифікація природоохоронних заходів за рівнем впливу. Стратегії управління природоохоронними проектами. Інструменти оцінки економічної ефективності природоохоронних заходів.

Тема № 6. Механізм управління природокористуванням. Управління природокористуванням та його правові основи. Органи управління та контролю за природокористуванням. Система екологічних стандартів і нормативів. Інструменти регулювання природокористування. Роль державних і недержавних організацій у забезпеченні раціонального використання природних ресурсів. Відповідальність за порушення екологічних норм і стандартів. Механізми моніторингу та оцінки ефективності управління природокористуванням.

Змістовий модуль 2. Механізм управління природокористуванням

Тема № 7 Економічний механізм природокористування. Економічний механізм природокористування: складові, показники. Економічний інструментарій: роль у системі товарно-грошових відносин. Різновиди еколого-економічних інструментів. Фіскальні інструменти та їх вплив на природокористування. Платежі за користування природними ресурсами: види та принципи формування. Система екологічного страхування та її значення. Економічні стимули для впровадження екологічно чистих технологій.

Тема № 8 Платежі за забруднення довкілля. Що таке екологічний податок і як він функціонує? Які основні принципи та цілі екологічного податку? Які є основні види екологічних податків? Які види забруднюючих речовин підлягають оподаткуванню? Як розраховується розмір збору за забруднення атмосфери? Які є критерії для визначення рівня забруднення і відповідно розміру збору? Як екологічний податок за забруднення атмосфери впливає на промислові підприємства? Які основні джерела забруднення водних об'єктів? Яким чином

проводиться оцінка впливу забруднювачів на водні ресурси? Як визначаються ставки зборів за забруднення води?

Тема № 9 Плата за використання природних ресурсів. Що таке платежі (збори) за використання природних ресурсів і як вони регулюються? Які основні принципи та цілі встановлення таких платежів? Яким чином визначаються ставки та порядок розрахунку платежів за використання природних ресурсів? Які види земельних ресурсів підлягають оподаткуванню? Як розраховується плата за використання земельних ресурсів? Які фактори впливають на розмір плати за земельні ресурси? Як плата за землю регулює земельне використання та управління? Які види водних ресурсів підлягають оподаткуванню? Як розраховується плата за використання водних ресурсів? Які є методи контролю за використанням водних ресурсів і їх оподаткуванням? Які види надр підлягають оподаткуванню? Як розраховується плата за використання надр?

4. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття /роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
Лекція 1	Економіка довкілля та глобальні проблеми природокористування	2	1	щотижня
Лабораторна робота 1	Економіка довкілля та глобальні проблеми природокористування Перелік питань, завдань, текст лабораторної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2655	2	1	щотижня
Самостійна робота	Питання для розгляду - Еволюція терміну “природокористування”. Еколого-економічні системи різних рівнів (глобального, макроекономічного, мезоекономічного тощо). - Причинно-наслідкові зв’язки в економіці природокористування. - Використання конкретно-наукових методів в економіці природокористування (метод варіантних розрахунків, балансовий метод, математичне моделювання).	2	1	щотижня
Лекція 2	Природно-ресурсний потенціал	2	1	щотижня
Лабораторна робота 2	Економічна сутність та класифікація ресурсів. Перелік питань, завдань, текст лабораторної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2655	2	1	щотижня
Самостійна робота	- Природні ресурси як історична категорія. - Утилітарні та неутилітарні форми ставлення людини до природи. - Ресурси продуцентів. - Ресурси консументів - Ресурси редуцентів	2	1	щотижня

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни

Лекція 3	Економічна оцінка природних ресурсів.	2	1	щотижня
Лабораторна робота 3	Необхідність і сутність економічної оцінки природних ресурсів, її об'єкти і критерії Перелік питань, завдань, текст лабораторної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2655	2	1	щотижня
Самостійна робота	Питання для розгляду - Натуральні та вартісні показники оцінки природних ресурсів. - Економічна оцінка природних ресурсів на макро- та мікроекономічному рівні, її головні методологічні й методичні принципи. - Диференційна рента. - Кадастри природних ресурсів України та європейських країн.	2	1	щотижня
Лекція 4	Зміст і механізм формування економічних збитків від забруднення навколишнього середовища	2	1	щотижня
Лабораторна робота 4	Суть економічних збитків від порушення навколишнього середовища та їх класифікація Перелік питань, завдань, текст лабораторної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2655	2	1	щотижня
Самостійна робота	Поняття системи екологічного менеджменту і аудиту Питання для розгляду - Економічні, екологічні показники та показники безпеки виробничих процесів. - Визначення екологічності технологічного процесу і підприємства. - Обчислення показників еколого-економічної оцінки конкретних видів виробництв або підприємств еколого-економічної оцінки конкретних видів виробництв або підприємств. - Додатковий економічний ефект від багатоцільових природоохоронних заходів. - Обчислення збору за забруднення навколишнього природного середовища (викиди в атмосферне повітря, скиди забруднювальних речовин у водні об'єкти, розміщення відходів). - Розрахунок збору за наступний рік, за квартал, остаточний річний розрахунок збору.	2	1	щотижня
Лекція 5	Ефективність природоохоронних заходів.	2	1	щотижня/
Лабораторна робота 5	Природоохоронні заходи: суть і класифікація. Перелік питань, завдань, текст лабораторної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2655	2	1	щотижня
Самостійна робота	Сучасна державна природоохоронна кадрова політика. Питання для розгляду - Розрахунок ефективності природоохоронних заходів.	2	1	щотижня

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни

	<ul style="list-style-type: none"> - Екологічні вимоги до продукції, техніки і технологій. - Міжнародний стандарт ISO 14024. “Програма розвитку екологічного маркування в Україні” (2004). - Сертифікація за системою менеджменту якості та безпечності харчових продуктів, що відповідає вимогам ДСТУ ISO 22000.. 			
Лекція 6	Механізм управління природокористуванням.	2	1	щотижня
Лабораторна робота 6	Дослідження законодавчої бази Перелік питань, завдань, текст лабораторної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2655	2	1	щотижня
Самостійна робота	<p style="text-align: center;">Питання для розгляду</p> <ul style="list-style-type: none"> - Діяльність Міністерства екології та природних ресурсів України і державних податкових інспекцій з обліку платежів, правильністю та своєчасністю їхньої сплати. - Діяльність фондів охорони навколишнього природного середовища всіх рівнів у Запорізькій обл. - Перелік природоохоронних заходів, фінансування яких здійснюється з державного бюджету за розділом “Охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека”.. 	2	1	щотижня
Лекція 7	Економічний механізм природокористування.	2	1	щотижня
Лабораторна робота 7	Економічний механізм природокористування: сутність, складові, показники. Перелік питань, завдань, текст лабораторної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2655	2	1	щотижня
Самостійна робота	<p style="text-align: center;">Спеціальні сфери застосування екологічного аудиту.</p> <p style="text-align: center;">Питання для розгляду</p> <ul style="list-style-type: none"> - Які основні принципи фінансово-економічної політики розвинутих країн щодо природокористування? - Які економічні інструменти використовують розвинуті країни для регулювання природокористування? Аудит відповідності діяльності підприємства (організації) вимогам забезпечення техногенної та екологічної безпеки. - Як економічні інструменти впливають на ринкову кон’юнктуру у сфері природокористування в США? - Які є приклади ефективного використання економічних інструментів у США для стимулювання сталого розвитку? Аудит ліцензій. Аудит сертифікатів на випуск продукції. - Якими шляхами держава підтримує приватний капітал у впровадженні екологічних ініціатив? - Які фінансові та податкові пільги надаються підприємствам для стимулювання екологічної відповідальності? - Які проекти Світового банку та ЄБРР спрямовані на підтримку природоохоронної діяльності в Україні? - Як міжнародні фінансові інституції сприяють 	2	1	щотижня

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни

	впровадженню екологічних стандартів в Україні? - Які є успішні приклади співпраці України зі Світовим банком та ЄБРР у сфері екології?			
Лекція 8	Платежі за забруднення довкілля.	2	1	<i>щотижня</i>
Лабораторна робота 8	Екологічні податки та збори. Перелік питань, завдань, текст лабораторної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2655	2	1	<i>щотижня</i>
Самостійна робота	Управлінські рішення в галузі природокористування, технологія їх прийняття та класифікація. Питання для розгляду - Земельний кодекс України. - Визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства. - Стан проблеми у Запорізькій області. - Податки за викиди в атмосферу. - Податок за утилізацію знятих з експлуатації транспортних засобів.	2	1	<i>щотижня</i>
Лекція 9	Плата за використання природних ресурсів.	2	1	<i>щотижня</i>
Лабораторна робота 9	Платежі та збори за користування ПР.. Перелік питань, завдань, текст лабораторної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2655	2	1	<i>щотижня</i>
Самостійна робота	Поняття системи екологічного менеджменту підприємства /організації/ як складової частини загального менеджменту підприємства. Питання для розгляду - Збори за використання природних ресурсів та порядок їх розрахунку. - Плата за використання земельних ресурсів, водних ресурсів, надр, біологічних ресурсів. - Розподіл зборів за використання природних ресурсів.	2	1	<i>щотижня</i>

5. Види і зміст контрольних заходів

Вид заняття/роботи	Вид поточного контрольного заходу	Зміст контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання*	Усього балів
1	2	3	4	5
Поточний контроль				
Лабораторна робота 1	Опитування, завдання самостійної роботи 1, виконання лабораторної роботи 1.	<p>Вимоги до виконання та оформлення лабораторної роботи подано у СЕЗН ЗНУ, на сторінці дисципліни «Економіка природокористування», адреса: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=265</p> <p>5 де надаються вимоги до необхідного обладнання, покроковий хід виконання лабораторної роботи та вимоги до узагальнення отриманих результатів.</p> <p>Питання для підготовки до опитування (питання лекції, див. розд. 3) та перевірки самостійної роботи див. табл. 4.</p>	Термін виконання – до наступного лабораторного заняття. 5 балів здобувачі вищої освіти отримують якщо питання розкриті повністю без помилок; демонструють всебічне системне і глибоке знання програмного матеріалу; засвоєння основної й додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами та методиками передбаченими програмою дисципліни; вміння використовувати їх для вирішення типових і нестандартних практичних ситуацій; виявляє творчі здібності у розумінні, викладі та використанні навчального матеріалу, лабораторна робота виконана у повному обсязі, згідно вимог;	5
Лабораторна робота 2	Опитування, завдання самостійної роботи 2, виконання лабораторної роботи 2.		4 бали – питання розкриті без суттєвих помилок, здобувачі освіти демонструють володіння знаннями основного програмного матеріалу, засвоєння інформації у межах лекційного курсу; володіння необхідними методами та методиками передбаченими програмою; вміння використовувати їх для вирішення типових практичних ситуацій, припускаючись окремих незначних помилок, лабораторна робота виконана з несуттєвими помилками;	5
Лабораторна робота 3	Опитування, завдання самостійної роботи 3, виконання лабораторної роботи 3.		2-3 бали – до 30 % питань певної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти демонструють значні прогалини у знаннях основного та обізнаність із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методики передбачені програмою дисципліни використовуються не вірно, лабораторна робота не виконана повністю, або виконана із суттєвими помилками;	5
Лабораторна робота 4	Опитування, завдання самостійної роботи 4, виконання лабораторної роботи 4		1 бал здобувачі освіти отримують якщо понад 30 % питань певної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти обізнані із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методики передбачені програмою дисципліни використовуються неправильно; виконання лабораторної роботи не зараховується і повертається на доопрацювання.	5
Лабораторна робота 5	Опитування, завдання самостійної роботи 5, виконання лабораторної роботи 5			
Контрольна робота 1	Написання письмової роботи за змістовими модулями 1-2, або тестування у СЕЗН ЗНУ	Питання для підготовки до контрольної роботи – див. розд. 3	5 балів здобувачі вищої освіти отримують якщо питання контрольної роботи розкриті повністю без помилок; демонструють всебічне системне і глибоке знання програмного матеріалу; засвоєння основної й додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами та методиками передбаченими програмою дисципліни; вміння використовувати їх для вирішення типових і нестандартних	5

			<p>практичних ситуацій; виявляє творчі здібності у розумінні, викладі та використанні навчального матеріалу;</p> <p>4 бали – питання контрольної роботи розкриті без суттєвих помилок, здобувачі освіти демонструють володіння знаннями основного програмного матеріалу, засвоєння інформації у межах лекційного курсу; володіння необхідними методами та методиками передбаченими програмою; вміння використовувати їх для вирішення типових практичних ситуацій, припускаючись окремих незначних помилок;</p> <p>2-3 бали – до 30 % питань контрольної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти демонструють значні прогалини у знаннях основного та обізнаність із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методики передбачені програмою дисципліни використовуються не вірно;</p> <p>1 бал здобувачі освіти отримують якщо понад 30 % питань контрольної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти обізнані із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методики передбачені програмою дисципліни використовуються неправильно; виконання роботи не зараховується і повертається на доопрацювання.</p>	
Лабораторна робота 6	Опитування, завдання самостійної роботи 6, виконання лабораторної роботи 6	<p>Вимоги до виконання та оформлення лабораторної роботи подано у СЕЗН ЗНУ, на сторінці дисципліни «Економіка природокористування», адреса: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=265</p> <p>5 де надаються вимоги до необхідного обладнання, покроковий хід виконання лабораторної роботи та вимоги до узагальнення отриманих результатів.</p> <p>Питання для підготовки до опитування (питання лекції, див. розд. 3) та перевірки самостійної роботи див. табл. 4.</p>	Термін виконання – до наступного лабораторного заняття.	5
Лабораторна робота 7	Опитування, завдання самостійної роботи 7, виконання лабораторної роботи 7		5 балів здобувачі вищої освіти отримують якщо питання розкриті повністю без помилок; демонструють всебічне системне і глибоке знання програмного матеріалу; засвоєння основної й додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами та методиками передбаченими програмою дисципліни; вміння використовувати їх для вирішення типових і нестандартних практичних ситуацій; виявляє творчі здібності у розумінні, викладі та використанні навчального матеріалу, лабораторна робота виконана у повному обсязі, згідно вимог;	5
Лабораторна робота 8	Опитування, завдання самостійної роботи 8, виконання лабораторної роботи 8		4 бали – питання розкриті без суттєвих помилок, здобувачі освіти демонструють володіння знаннями основного програмного матеріалу, засвоєння інформації у межах лекційного курсу; володіння необхідними методами та методиками передбаченими програмою; вміння використовувати їх для вирішення типових практичних ситуацій, припускаючись окремих незначних помилок, лабораторна робота виконана з несуттєвими помилками;	5
Лабораторна робота 9	Опитування, завдання самостійної роботи 9, виконання лабораторної роботи 9.		2-3 бали – до 30 % питань певної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти демонструють значні прогалини у знаннях основного та обізнаність із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методики передбачені програмою дисципліни використовуються не вірно, лабораторна робота не виконана повністю, або виконана із	5
Лабораторна робота 10	Опитування, завдання самостійної роботи 10, виконання лабораторної роботи 10			

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Силабус навчальної дисципліни

			суттєвими помилками; 1 бал здобувачі освіти отримують якщо понад 30 % питань певної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти обізнані із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методика передбачені програмою дисципліни використовуються неправильно; виконання лабораторної роботи не зараховується і повертається на доопрацювання.	
Контрольна робота 2	Написання письмової роботи за змістовими модулями 2-3, або тестування у СЕЗН ЗНУ	Питання для підготовки до контрольної роботи – див. розд. 3	<p>5 балів здобувачі вищої освіти отримують якщо питання контрольної роботи розкриті повністю без помилок; демонструють всебічне системне і глибоке знання програмного матеріалу; засвоєння основної й додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами та методиками передбаченими програмою дисципліни; вміння використовувати їх для вирішення типових і нестандартних практичних ситуацій; виявляє творчі здібності у розумінні, викладі та використанні навчального матеріалу;</p> <p>4 бали – питання контрольної роботи розкриті без суттєвих помилок, здобувачі освіти демонструють володіння знаннями основного програмного матеріалу, засвоєння інформації у межах лекційного курсу; володіння необхідними методами та методиками передбаченими програмою; вміння використовувати їх для вирішення типових практичних ситуацій, припускаючись окремих незначних помилок;</p> <p>2-3 бали – до 30 % питань контрольної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти демонструють значні прогалини у знаннях основного та обізнаність із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методика передбачені програмою дисципліни використовуються не вірно;</p> <p>1 бал здобувачі освіти отримують якщо понад 30 % питань контрольної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти обізнані із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методика передбачені програмою дисципліни використовуються неправильно; виконання роботи не зараховується і повертається на доопрацювання.</p>	5
Усього поточний контроль	12			60
Підсумковий контроль				
Залік	Тестування в СЕЗН ЗНУ	Підготовка до екзамену здійснюється за навчальним матеріалом усього курсу (питання див. Розділ 3 робочої програми навчальної дисципліни)	Виконання тестових завдань відбувається на сторінці дисципліни в СЕЗН ЗНУ. Із банку тестових завдань СЕЗН ЗНУ для кожного здобувача освіти випадковим чином обирається 20 тестових завдань. За кожну вірну відповідь на тестове завдання здобувач вищої освіти отримує 1 бал	20

	<p>Індивідуальне дослідницьке завдання</p>	<p>Індивідуальні дослідницькі завдання повинні містити аналіз сучасного стану обраного питання. Виконуються у вигляді доповіді та презентації. Обсяг доповіді ІДЗ повинен бути розрахований на 7-10 хв. Доповідь повинна складатися зі вступу, в якому висвітлена актуальність, мета дослідження, завдання, об'єкт та предмет (1-2 хв.) повне висвітлення питань, висновки та додається список використаних джерел. Презентація ІДЗ повинна містити графіки, таблиці та рисунки та складатися з 15-20 слайдів.</p> <p>ІДЗ повинно бути виконано протягом семестру, та представлено до захисту до початку залікового тижня.</p> <p>Питання для виконання ІДЗ обираються відповідно до номера прізвища студента у журналі академічної групи.</p> <p>Орієнтовні питання для виконання завдання викладено на сторінці СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle.</p>	<p>19-20 балів – здобувачі вищої освіти самостійно виконали понад 90% завдань, під час виконання роботи виявили усебічні, систематичні та глибокі знання програмного матеріалу з дисципліни, уміння ставити мету і формулювати завдання досліджень; творчі здібності у розумінні та використанні програмного матеріалу для виконання поставлених мети та завдань; чітко, логічно, послідовно викладати матеріал; робити обґрунтовані висновки. Під час захисту індивідуального завдання надавали вичерпні, аргументовані та цілісні відповіді на всі запитання. Робота оформлена акуратно, відповідно до поставлених вимог.</p> <p>17-18 балів – здобувачі вищої освіти виконали не менше 90% завдань, завдання роботи виконані достатньо грамотно, але є декілька (1-3) несуттєвих помилок. Під час виконання роботи здобувачі освіти виявили знання і розуміння програмного матеріалу з дисципліни в повному обсязі, уміння ставити мету і формулювати завдання досліджень; творчий підхід до виконання поставлених мети та завдань; логічно, послідовно викладати матеріал; робити обґрунтовані висновки. Під час захисту індивідуального завдання загалом надавали аргументовані, без суттєвих помилок, відповіді на всі запитання. У цілому робота оформлена акуратно, але наявні незначні неточності в її оформленні та презентації.</p> <p>15-16 балів – здобувачі вищої освіти виконали не менше 80% завдань, завдання роботи виконані достатньо грамотно, але є декілька (до 5) несуттєвих помилок. Під час виконання роботи здобувачі освіти виявили знання і розуміння програмного матеріалу з дисципліни з основних розділів, уміння ставити мету і формулювати завдання досліджень; логічно, послідовно викладати матеріал; робити висновки. Під час захисту індивідуального завдання відповідали достатньо грамотно, але припускались однієї-двох не принципових помилок. Робота оформлена акуратно, але наявні незначні неточності в її оформленні.</p> <p>13-14 балів – здобувачі вищої освіти виконали завдання не в повному обсязі, але не менше 70%. Під час виконання роботи виявили знання й розуміння основних положень дисципліни; завдання виконали неповно, непослідовно; наявні неточності та помилки у змісті та оформленні роботи. Здобувачі освіти виявляють знання й розуміння основних положень матеріалу, але надають неповні, непослідовні відповіді. Під час захисту</p>	<p>20</p>
--	--	---	--	-----------

			<p>індивідуального завдання демонстрували недостатньо глибокі знання з досліджуваної теми, припускаючись не відповідностей у визначенні понять, неповно або недостатньо аргументовано відповідали на запитання.</p> <p>10-12 балів – здобувачі вищої освіти виконали завдання не в повному обсязі, але не менше ніж на 60%; у роботі присутні принципові помилки в оформленні. Під час виконання роботи виявили знання й розуміння основних положень матеріалу з дисципліни. Під час захисті та підготовці презентації продемонстрували поверхневі знання з досліджуваної теми, відповідали неповно, непослідовно, припускаючись не відповідностей у визначенні понять, не вміє переконливо обґрунтувати свою думку.</p> <p>0-9 балів – здобувачі вищої освіти виконали понад 50% завдань. Під час виконання роботи припускалися принципових помилок при розв'язанні завдань. Робота оформлена зі значними порушеннями вимог. Необхідна досконала переробка роботи. Під час захисту здобувачі освіти виявили поверхові знання і розуміння основного програмового матеріалу в обсязі, який не дозволяє засвоювати наступний програмний матеріал; не відповідає на основні запитання.</p>	
Усього підсумковий контроль				40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

6. Основні навчальні ресурси

Рекомендована література

Основна:

1. Бобровський А.Л. Екологічний менеджмент: підручник. Київ: Університетська книга, 2023. 586 с.
2. Галушкіна Т.П., Грановська Л.М., Кисельова Р.А. Екологічний менеджмент та аудит: підручник. Одеса: Гельветика, 2020. 456 с.

Додаткова:

1. Борщук Є. М. Екологічні основи економіки. Львів: Інтелект-Захід, 2005. 310 с.
2. Галушкіна Т. П. Екологічний менеджмент та аудит : навчальний посібник. Херсон : ОЛДІ - ПЛЮС, 2013. 456 с.
3. Дяченко Н. М. Тенденції розвитку екологічного менеджменту підприємств в Україні. Київ, 2008. 122 с.
4. Екологічний менеджмент : навч. посіб. / за ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк. Київ : Знання, 2004. 407 с.
5. Екологічний менеджмент і аудит / С. М. Літвак, С. С. Рижков, В. А. Скороходов та ін. – К.: Професіонал, 2007. – 196 с.
6. Ілляшенко С. М. Маркетингові засади впровадження екологічних інновацій. Суми : ТОВ «Друк.дім «Папірус», 2013. 184 с.
7. Кожушко Л. Ф. Екологічний менеджмент Київ : Академія, 2007. 430 с.
8. Шапоренко О. І. Екологічний менеджмент Донецьк: Норд-Прес 2004. 312 с.
9. Ecosystemmanagement: Lessons from around the world a Guide for Development and Conservation. Practitioners Edited by Jean-Yves Pirot, Peter-John Meynell and Danny Elder. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK, 2000. 142 p.

Інформаційні джерела:

1. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/1539> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. Наукові ресурси. Екологічний менеджмент.

2. URL: <https://ebooks.znu.edu.ua/index.php>. Сайт Наукової бібліотеки ЗНУ. Електронні книги / економічні науки. Фахова та галузева економіка. Економіка природокористування. Екологічний менеджмент та аудит.

7. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування лекційних і практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється у формі захисту завдань, що були виконані на пропущеному занятті.

Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Політика академічної доброчесності

Усі роботи, що виконуються здобувачами вищої освіти під час проходження курсу, перевіряються нанаявність плагіату за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення UniCheck. Відповідно до чинних правових норм, плагіатом вважатиметься: копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; рерайт (перекладання чужої праці без згадування оригінального автора). Будь-яка ідея, думка чи речення, ілюстрація чи фото, яке ви запозичуєте, має супроводжуватися посиланням на першоджерело. Приклади оформлення цитувань див. на Moodle: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=103857> Роботи, у яких виявлено ознаки плагіату, до розгляду не приймаються і відхиляються без права перескладання. Якщо ви не впевнені, чи підпадають зроблені вами запозичення під визначення плагіату, будь ласка, проконсультуйтеся з викладачем.

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти

Врахування результатів, отриманих здобувачем за рахунок неформальної/інформальної освіти здійснюється згідно з Положенням Запорізького національного університету про порядок визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/3647.ukr.html

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2024-2025 н. р. доступний за адресою:
<https://tinyurl.com/yckze4jd>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методикку проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**
Електронна адреса:
Гаряча лінія: Тел.

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):
<https://moodle.znu.edu.ua>

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Силабус навчальної дисципліни

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу. Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ: <https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ): <http://sites.znu.edu.ua/confucius>